

Іванчук С.А.

До питання взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з проблеми економічного виховання дітей дошкільного віку

Іванчук Сабіна Аїдинівна, аспірант кафедри педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі дошкільної освіти на сучасному етапі – економічному вихованню дітей дошкільного віку. Наголошується на провідному впливі сім'ї у становленні економічної культури дитини. На основі аналізу робіт, присвячених проблемам організації ефективної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю та економічного виховання дітей дошкільного віку, зроблено спробу дослідити процес появи і розвитку форм взаємодії педагога з родинами вихованців з метою економічного виховання.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, форми взаємодії, батьки дітей дошкільного віку, діти дошкільного віку, економічне виховання

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства актуальності набуває підготовка підростаючого покоління до життя в нових економічних умовах. На формування якостей хазяїна, господаря, раціонального споживача спрямована економічна освіта, яку спеціалісти пропонують розпочинати з дошкільного дитинства. Ціннісні орієнтації дітей закладаються в сім'ї, де відбувається повсякденний облік доходів і витрат, аналіз раціональності використання грошей, бережливе ставлення до продуктів харчування, до продуктів праці інших людей тощо. Тому робота, спрямована на виховання економічних якостей і навичок у практичній діяльності має відбуватися з обов'язковим залученням батьків. Отже, уваги потребує проблема взаємодії дошкільного закладу та сім'ї з економічного виховання дітей дошкільного віку. У контексті нашого дослідження означене поняття слід розглядати як соціально-психологічну категорію, оскільки воно відображає особливості встановлення зв'язків не між соціальними інститутами (дошкільним закладом і сім'єю), а між конкретними особами (педагогами і батьками), які встановлюють ці зв'язки. Тому вважаємо за доцільне розглядати взаємодію між дошкільним навчальним закладом і сім'єю як взаємодію міжособистісну.

Короткий огляд публікацій з теми. Важливість встановлення взаємодії між дошкільним закладом та родинами вихованців обґрунтовували у своїх працях Л. Артемова, А. Богущ, Р. Буре, О. Запорожець, О. Кононко, О. Усова, С. Ладивір та ін. Окремо вивчалися форми (В. Котирло), принципи (Л. Загик, Т. Маркова та ін.), зміст і методи (Л. Островська та ін.) взаємодії дошкільного закладу і сім'ї.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень останніх десятиліть довів, що особливості взаємодії дошкільного закладу з сім'ями вихованців продовжують вивчатися з метою: виховання і розвитку в дітей дошкільного віку моральних якостей та поведінки (Л. Врочинська, А. Залізник, Т. Пагута, І. Хомякова та ін.), формування у них здорового способу життя та організації фізичного виховання (Н. Андреева, Г. Глушкова, В. Сазонова, Н. Семенова та ін.), екологічного виховання (Н. Кот та ін.); педагогічної корекції взаємовідношень дошкільників із однолітками (В. Безлюдна та ін.) та їх соціалізації (М. Рамазанова та ін.); визначення умов підготовки вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку (Г. Борин та ін.) тощо.

Дослідниками підкреслюється, що встановлення взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'ями вихованців є важливою складовою успішної реалізації виховних задач, які визначає сучасна дошкільна освіта. Оскільки діти, які відвідують дошкільний заклад, одночасно перебувають під впливом вихователів і бать-

ків. Отже, від їх продуктивної взаємодії залежить особистісний розвиток дитини, становлення її культурної поведінки (Т. Лісовська). Така взаємодія активізує потенційні педагогічні можливості обох педагогічних інститутів – сім'ї та дошкільної установи (В. Безлюдна).

Організація педагогічної взаємодії дошкільного закладу з сім'єю, головним чином, пов'язана з озброєнням батьків педагогічними знаннями та навичками. На думку Л. Володіної, робота у цьому напрямку має передбачати не лише збагачення досвіду батьків психолого-педагогічними знаннями через створення умов для вивчення ними теорії і практики виховання, а також формування у них позитивного ставлення до самих себе, уміння безумовно приймати себе та своїх дітей. Цьому сприяє включення батьків до рефлексивної діяльності [2]. Успішність реалізації означених вимог залежить від форм роботи, які обирають у дошкільному закладі для побудови педагогічної взаємодії з сім'ями вихованців. Деякі з них не змінювалися протягом багатьох десятиліть, деякі – вдосконалювалися і видозмінювалися, деякі – з'явилися нещодавно й поширюються завдяки своїй сучасності та актуальності. Розглянемо докладніше, які форми взаємодії дошкільного закладу і сім'ї пропонували до впровадження дослідники різних років.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні та визначенні оптимальних форм взаємодії дошкільного закладу та сім'ї з проблеми економічного виховання дітей дошкільного віку.

Матеріали і методи. Методи дослідження передбачали теоретичний аналіз психологічної, соціально-педагогічної літератури для визначення сутності поняття та особливостей взаємодії дошкільного закладу з сім'єю.

Результати та їх обговорення. Відповідно до завдань наукового пошуку, особливу увагу було звернено на дослідження з проблем економічного виховання, в яких обґрунтовувалися форми взаємодії дошкільного закладу і сім'ї. Аналіз досліджень виявив, що означена проблема не була предметом спеціального наукового пошуку. Проте більшість дослідників (Т. Грасс, Н. Дудник, Н. Кривошея, Т. Поджаминська, І. Ярита та ін.) визначають сім'ю як один із інститутів економічної соціалізації особистості, наголошують на необхідності пошуку та обґрунтування ефективних форм взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з проблеми економічного виховання дітей дошкільного віку.

Так, Н. Дудник зазначає, що досвід економічних знань, які діти отримали в родині, закріплюється в іграх у дошкільному закладі. Проте більшість сучасних батьків припускаються помилок в економічному вихованні дітей через нестачу психолого-педагогічних

знань, обирають малоефективні способи і форми передачі молодому поколінню економічного досвіду [3].

Дослідниця Т. Подкаминська визначає задачі залучення батьків до роботи у дошкільному закладі з економічного виховання дітей дошкільного віку. Серед них: розвиток ініціативи батьків щодо спільного вирішення проблем економічного виховання дітей старшого дошкільного віку, поєднання родинного і суспільного виховання, виховання культури спілкування батьків із педагогами. Для їх вирішення дослідницею пропонуються такі форми роботи: консультації; розваги; «круглі столи», конференції; спільні заняття, відкриті покази; домашні завдання; батьківські збори; спільна діяльність (спочатку педагог із дітьми, потім – дитина з батьками, потім – батьки з педагогом); екскурсії, участь у спільних проєктах, конкурсах, виставках; суботники та інші трудові акції; використання професійних якостей і знань батьків в організації гуртків із економічного виховання старших дошкільників. Авторка підкреслює, що забезпечення системного підходу до технології соціального партнерства перетворює взаємодію вихователів із батьками на творчий процес, впливає на стиль спілкування батьків із дітьми, розуміння ними інтересів, потреб і можливостей власної дитини [5].

На думку Н. Кривошеї, ціннісні орієнтації дітей закладаються у сім'ї, тому робота, спрямована на виховання економічних якостей і навичок у практичній діяльності має відбуватися із обов'язковим залученням батьків. Процес економічного виховання розпочинається у сім'ї, оскільки відбувається повсякденний облік доходів і витрат, аналіз раціональності використання грошей, бережливе ставлення до продуктів харчування, бережливе ставлення до того, що створене людиною. Але слід враховувати, що ціннісні орієнтації сімей нетотожні, тому необхідний грамотний педагогічний вплив, що сприятиме усвідомленню батьками різних життєвих фактів і явищ економічної галузі. З цією метою дослідниця радить застосовувати такі форми педагогічного просвітництва батьків як-от: лекції, семінари-практикуми, дні відкритих дверей, бюлетені, стенди, папки-пересувки, консультації, бесіди, домашні завдання. Метою домашніх завдань є залучення батьків до пізнавальної діяльності дітей (наприклад, проаналізувати сімейний бюджет на предмет витрат і доходів, можливості заощадити). Важливе значення також має добір дитячої літератури економічного змісту для спільного читання батьків із дітьми [1].

Автор І. Ярита погоджується з тим, що в основу вивчення економіки з дітьми має бути покладено родинну економіку, оскільки вона дозволяє ознайомити дітей з економічними категоріями на прикладі родини і показати їх роль в економічних стосунках сім'ї. Для цього вона радить використовувати такі форми роботи педагога з батьками як-от: проведення тематичних батьківських зборів з питань економічного виховання дітей, залучення їх до сумісної з дітьми економічної діяльності в дошкільному закладі [8].

Деякі аспекти взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з економічного виховання дітей дошкільного віку розглядалися дослідниками в контексті трудового (Р. Буре, Н. Грама, В. Логінова, В. Нечаєва та ін.) та екологічного виховання (Н. Кот, О. Суровцева та ін.). Оскільки виховання бережливості, заощадливості, навичок раціональної споживчої поведінки має ґрунтуватися на бережливому ставленні до предметного і соціального довкілля, до оточуючого природного середовища.

Так, у дослідженнях О. Суровцевої, присвячених організації співпраці дошкільного закладу і сім'ї з метою екологічного виховання дітей, визначаються ефективні для цього форми роботи. Серед них: анкетування з метою виявлення у батьків знань з означеної проблеми; батьківські збори; консультації з питань до теми; практичні заняття для ознайомлення батьків зі способами організації роботи вдома (як різновид консультацій); дні відкритих дверей (протягом дня батьки можуть спостерігати проведення тих чи тих режимних моментів у дошкільному закладі за цим напрямом роботи), інформаційний ілюстративний матеріал; спільна діяльність батьків і дітей (доручення в природі, «домашні завдання»); проведення екологічних лекторіїв для батьків, тематичних виставок, акцій та операцій. Домашні завдання, наприклад, включали складання розповідей-роздумів, що допомагають батькам стати співучасниками пізнавальної діяльності своїх дітей. Акції та операції – це комплексні заходи, спрямовані на захист об'єктів природи, у яких беруть участь вихователі, батьки та діти. Дослідниця підкреслює, що ефективність такої взаємодії залежить від принципів організації, а саме: єдності, системності і послідовності, взаємної довіри і взаємодопомоги [6].

Аналіз досліджень із питань організації взаємодії дошкільного закладу з сім'ями дітей з актуальних питань виховання та розвитку, в тому числі з проблем економічного виховання, дозволив визначити найбільш ефективні форми роботи. На думку дослідників, означені форми доцільно використовувати для роботи з батьками для залучення їх до економічного виховання та розвитку культури споживання в дітей дошкільного віку. Відповідно до задач, на які спрямовані ці форми, їх було розподілено за трьома групами: діагностичні, наочно-інформаційні, практичні. До діагностичних форм було віднесено анкетування та опитування. До наочно-інформаційних форм було віднесено: інформаційні стенди, папки-пересувки, буклети, виставки робіт, педагогічну бібліотеку для батьків, мультимедійні презентації. Практичні форми роботи відповідно до особливостей організації було розподілено на підгрупи: індивідуальні (відвідування сім'ї дитини, індивідуальні бесіди, консультації, скринька пропозицій), групові (відкриті заняття, освітні проєкти, семінари-практикуми, тренінги, батьківський клуб), колективні (дні відкритих дверей, батьківські конференції, батьківські збори, круглі столи, сумісна з дітьми діяльність). Розглянемо більш докладно кожен з форм роботи.

Однією з найбільш давніх і використовуваних форм є батьківські конференції, які влаштовуються у межах дошкільного закладу з метою педагогічної просвіти батьків з 60-х років ХХ ст. [4]. Ця форма цінна тим, що в ній можуть брати участь не лише батьки, а спеціалісти різних галузей. Кожна конференція може бути своєрідним звітом колективів дошкільних закладів про роботу з виховання дітей, на якій мають висвітлюватися актуальні педагогічні проблеми сьогодення. Зміст конференції визначається заздалегідь, до неї готуються доповіді вихователів та виступи батьків. Можуть запрошуватися спеціалісти з досвідом роботи з економічного виховання. Їх виступи мають бути не простою констатацією фактів, а заохочувати учасників конференції до обговорення чи дискусії.

Залученню батьків до процесу формування споживчих знань у дітей в умовах дошкільного закладу сприяє обговорення означених питань на батьківських зборах чи колективних зібраннях (Л. Лохвицька). Ця форма

дозволяє приймати відповідні рішення колективу з багатьох важливих проблем, підвищувати педагогічну культуру батьків, їхню відповідальність та активність (В. Сухар). Батьків бажано заохочувати до відвертої розмови, заздальгід готувати до обговорення сімейного досвіду виховання. Під час зборів батьки можуть отримувати багато корисної інформації, на яку, можливо, не звернули б уваги (О. Доманюк). Цьому також сприяє запрошення на збори різних спеціалістів з проблеми, що обговорюється.

Залучення батьків до сумісної з дітьми діяльності в умовах дошкільного закладу є ефективним прийомом їх активізації. Це може бути залучення батьків до проведення свят і розваг, що організуються у дошкільному закладі. Так, батьків можна залучати до підготовки дитячих святкових костюмів, виготовлення посібників та іграшок, підготовки конкурсів чи участі у них [4]. Крім проведення свят і розваг економічного спрямування, вдалим варіантом є залучення батьків до трудової діяльності в дошкільному закладі. Вони можуть у групі ремонтувати поламані іграшки, поратися у зеленому куточку, прибирати на підвір'ї, виготовляти власними руками атрибути до свят з під-

ручних матеріалів. Це робиться із залученням дітей, для цього потрібно визначити доступні для них трудові операції [7]. З одного боку, це є елементом трудового виховання дітей, з іншого – у дітей виховуються такі важливі для формування культури споживання якості як заощадливість, бережливість тощо.

Висновки. Таким чином, досвід практики та результати досліджень із проблем організації взаємодії дошкільного закладу з батьками, дозволяє зробити певні висновки. Сучасна педагогічна практика має доволі різноманітне коло форм роботи з батьківською спільнотою. Деякі з цих форм дуже близькі за цілями, але дозволяють урізноманітнити процес спілкування з батьками, підійти до нього більш індивідуально та диференційовано. Переважна більшість форм роботи застосовується практиками для залучення батьків до роботи з проблеми економічного виховання дітей.

Проведений аналіз дозволив виявити найбільш ефективні форми взаємодії дошкільного закладу і сім'ї з проблеми економічного виховання дітей старшого дошкільного віку, що може бути покладено в основу подальших науково-експериментальних розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховання дошкільників в праці / З.Н. Борисова, Г.В. Беленька, М. А. Машовець та ін. – 2-ге вид., стер. – К., 2002. – 112 с.
2. Володина Л.Н. Педагогізація родителів в умовах дошкільного закладу // Педагогічні науки. – № 6. – 2006. – С. 244-247.
3. Дудник Н.А. Сім'я як мікрофактор процесу економічної соціалізації дітей дошкільного віку // «Науковий вісник» Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Спецвипуск «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти». – Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. – 2014. – С. 120-127.
4. За единство принципів виховання дітей в дошкільному закладі та в сім'ї: з досвіду роботи / Сост. Т.А. Маркова, Л.Г. Емельянова, Л.В. Загик, Ю.Г. Макова; под ред. Р.А. Курбатовой. – М.: Просвещение, 1982. – 176 с.
5. Подкамінська Т.В. Економічне виховання старших дошкільників // Наша школа. – № 6. – 2011. – С. 6-9.
6. Суровцева О.К. Співпраця батьків та дошкільного закладу в екологічному вихованні дітей // Педагогічний пошук. – 2011. – № 1 (69). – С. 74-77.
7. Сухарева Л.С. Піклуємось разом. Робота з батьками дошкільників. – Х.: Вид. група «Основа»; «Триада+», 2008. – 128 с.
8. Ярита І.І. Інноваційні аспекти економічної освіти дошкільнят // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 22 (257). – Ч. IV. – 2012. – С. 99-105.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Educating preschoolers in labor / Z.N. Borysova, G.V. Bielienska, M.A. Mashovets and others. – 2nd ed. – K., 2002. – 112 p.
2. Volodyna L.N. Parents' pedagogical education in terms of preschool educational establishments // Pedagogical sciences. – № 6. – 2006. – P. 244-247.
3. Dudnyk N.A. The family as microfactor of the process of economic socialization of preschool children // "Scientific bulletin" Southern National Pedagogical University n.a. K.D. Ushynsky. Special issue "Actual problems of modern pre-school and higher education." – Odessa: SNU n.a. K.D. Ushynsky. - 2014. – P. 120-127.
4. For the unity of the principles of preschool children's education at preschool educational establishment and in the family: from the working experience / Comp. T.A. Markova, L.G. Yemielyanova, L.V. Zahik, Y.G. Makova; ed. by R.A. Kurbatova. – M.: Education, 1982. – 176 p.
5. Podkamynska T.V. Economic education of senior preschool children // Our School. – № 6. – 2011. – P. 6-9.
6. Surovtseva O.K. Cooperation of parents and pre-school educational establishment in environmental education Educational search. – 2011. – № 1 (69). – P. 74-77.
7. Sukhareva L.S. We care together. Work with preschoolers' parents. – X: Ed. group "Basis"; "Triada +", 2008. – 128 p.
8. Yaryta I.I. Innovative aspects of preschoolers' economic education // Bulletin of LNU named after Taras Shevchenko – № 22 (257). – Ch. IV. – 2012. – P. 99-105.

Ivanchuk S.A. To the problem of the interaction between pre-school educational establishment and family on the problem of preschool children's economic education

Summary. The article is devoted to the problem of pre-school education at present stage - economic education of preschool children. It is stated that family has a great impact on the development of economic culture of the child. On the basis of the works devoted to the problems of effective interaction of pre-school educational establishment with family and the problems of economic education of preschool children the attempt to investigate the emergence and development of interaction forms between the teacher and families for economic education was made.

Keywords: pre-school educational establishment, interaction forms, parents of preschool children, preschool children, economic education

Иванчук С.А. К вопросу взаимодействия дошкольного учреждения и семьи по проблеме экономического воспитания детей дошкольного возраста

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме дошкольного образования на современном этапе - экономическому воспитанию детей дошкольного возраста. Отмечается ведущее влияние семьи в становлении экономической культуры ребенка. На основе анализа работ, посвященных проблемам организации эффективного взаимодействия дошкольного учреждения с семьей и экономического воспитания детей дошкольного возраста, сделана попытка исследовать процесс появления и развития форм взаимодействия педагога с семьями воспитанников с целью экономического воспитания.

Ключевые слова: дошкольное учебное заведение, формы взаимодействия, родители детей дошкольного возраста, дети дошкольного возраста, экономическое воспитание